

גליזון
באר
הקדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

עקב

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת עקב

- א לא תקשו עוד – באמונתו ייפטר מכל קושיותיו
- ב כי הוא הנותן לך בה לעשות חיל - הכל מאתו יתברך
- ג לכל הבוטחים בשמך באמת – אז תתקיים ברכת שמים בידו
- ד השמה בחלקו – ע"י השמחה יזכור את ה' ויעבדו
- ה ולעבדו בכל לבבכם – זו התפילה
- ו כי אם ליראה – בענין יראת שמים
- ז ליראה את ה' אלוך – היראה כלי לשפע ברכת שמים
- ח חביבין ישראל – חביבות הכורא לבני ישראל בהתנברותם על הנסיונות
- ט ואבלת ושבעת וברכת – סגולת ברכת המזון
- י ברכת התורה – שמחה והנאה הבאה לאדם מתוך עסק התורה

עקב

לא תקשו עוד – באמונתו ייפטר מכל קושיותיו

בפרשתן (י טז) 'ומלתם את ערלת לכבכם וערפכם לא תקשו עוד', וביאר הרה"ק 'דגל מחנה אפרים' זי"ע (עיי' בפרשתן, ליקוטי דברי דוד בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע) שכל קושיותיו של אדם על הנהגת ה', באים רק כל זמן שעדיין לא מל את קשיות ערפו, כי כאשר מלתם את ערלת לכבכם וערפכם - שוב לא תקשו עוד – לא יהיו לכם שאלות וקושיות.

ובתב הסמ"ג (עשין סימן יז) על הפסוק בפרשתן (ה) וידעת עם לכבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, וז"ל. מצות עשה לצדק את הדין על כל מה שיארע לו שנאמר 'וידעת עם לכבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך', דרשתי העשה הזה לרבים... אם לא יבוא עניינו של אדם בטוב... מצות עשה לחשב בלבו כי לטובתו נשתנו ענייניו*.

א. שמעו נא רבותי למעשה נורא תהילה שאירע באחת ממדינות ארה"ב ונמסר ע"י אחד מגדולי הרבנים דשם העוסק רבות בכשרות מקוואות ובטהרתן של ישראל (הובא בספרו תפארת למשה - כי אתך אני), לפני כחמישים שנה נתמנה באותו מקום רב גדול וחשוב, מפעולותיו הראשונות של הרב היה לבנות ולהעמיד על תילה מקווה טהרה ראוי לשמו בישוב זה, אך ראשי הקהילה שלדאבון לב לא היו כל כך מן היראים... התנגדו לכך בכל התוקף, באמרם שהוצאות בניית המקווה עולות להון עתק ורב, ולדעתם (הרחבה...) עדיף להשקיע ממון זה בדברים אחרים (וכל הרוצה את המקווה יתור אחריה בערים אחרות), הרב שינס מתניו ואזר כוח במסירות נפש כפשוטו ממש, ולא נבהל לא מקושי הממון ולא מאיומי ראשי הקהילה וכו', ואכן, בס"ד ניגש אל המלאכה בעוז ותעצומות, אסף ממון ודמים מנדיבי עם, גם הזמין את אחד הרבנים המומחים בבניית מקוואות ששרטט את כל ה'תכנית האדריכלית' (Architectural plan) לצורך הבאת והולכת מי גשמים מגג הבנין ועד ל'אוצרות' בכשרות ובתכלית ההידור... וסוף דבר זכה לברך על המוגמר בעמוד המקווה על תילה ברוב הדר ותפארת מתוך הידורי כשרות ב"ה.

אך דא עקא שהרב המכשיר שכח לשרטט עלי גליון את דרכי הבאת והעמדת ה'צינורות' באופן שישארו המים בכשרותם מבלי שיעברו בדרכם ב'כלי קיבול', ואכן, בבניית המקווה נבנו הצינורות באופן שהמים אשר יעברו דרכם יפסלו בהיותם מים 'שאובין' (להבנת הרבים נקדים כמה יסודות בהלכות מקוואות המבוארים בשו"ע יו"ד סימן רב. א. מקווה מים מטהרת דייקא ב'מי גשמים' אשר מעולם לא נשאבו בכלי, על כן יש להיזהר להעביר את מי הגשמים מהגג שבו הם נאספים עד בור הטבילה בצינורות שאינם בני קיבול ואינם בני קבלת טומאה. ב. השלג שהופשר מטהר כמי גשמים, מאחר שהוא יכול לעמוד בפני עצמו, כלומר, שבכדי להעבירו ממקום למקום אין צריכים לכלי קיבול דייקא, על כן כל עוד שלא הופשר נחשב כמים שאינם 'שאובים' בכלי, ולכן במקום שאין הגשמים יורדים מביאים שלג ממרחקים, ממלא מהם את אוצרות המקווה בשלג וממתיינים למים שיופשרו ויהיו ראויים לטבילה. ג. אוצר שיש בו מ' סאה מי גשמים שאינם 'שאובים' מכשיר את המים השאובים שמתערבים במימיו. כמו"כ מכשיר ה'אוצר' את המים הפסולים (שאובים) הנמצאים בבור הסמוך לו – אם נגעו המים במימיו דרך חור הרחב לכל הפחות כשפופרת הנוד (שיעור הידוע לכל העוסקים במקוואות), ולכן בבוא הבלן למלאות את בור הטבילה ב'מי העיר', והם מים הנשמרים לשתייה וכו"ב הבאים לבתי העיר דרך צינורות שיש בהם תורת 'קיבול', יעבירו אותם תחילה דרך 'אוצר' המלא במי גשמים כשרים, בו תיטהר כל טיפה וטיפה הנכנסת, ומשם יצאו המים לבור הטבילה כשהם כשרים. בנוסף לכך נהגו להתקין עוד 'אוצר' סמוך לבור הטבילה ומשיקים (נוגעים) את המים שבבור עם המים שבאוצר בנקב רחב כנ"ל, ובזה המים כשרים בוודאות).

עברו כחמישים שנה – וכבר נתמנה רב חדש לאותו ישוב, משהחל הרב החדש לעסוק בענייני העיר קרא לרב 'מומחה' לבדוק את כשרות המקווה הישנה – ואותו רב מומחה בנו של הרב הקודם הוא. משבדק הרב את הצינורות הודיע שהם פסולים מכל וכל, ויהי אך יצאו דבריו מפיו המומחה וכמעט שלא נפלו שניהם ארצה כשהם מתעלפים... כשראו שזה כחמישים שנה עומדת המקווה על תילה בנויה ומעולם לא הוחלפו הצינורות (גם מצאו גוי זקן ב'מסיח לפי תומו' שהוא בעצמו בנה או את הצינורות והם הם עומדים עד היום הזה) והרי זוהי המקווה טהרה היחידית בכל העיר והגלילות שמסביב, ורבי רבבות טבילות שטבלו כאן במשך חמישים השנים שעברו אינן שוות אפילו כקליפת השום... כל הטמאים שחישבו להיטהר בזו הטבילה עדין בטומאתם הראשונה הם עומדים, כל הגרים שנתגיררו בטבילתם בזו המקווה עדיין גויים גמורים הם – הם ודורותיהם אחריהם (יסופי סת"ם) שבהם פסולים והגיטין שהם כתבו פסולים שהרי אין הנכרי כשר לכתוב גט, והנשים

באר הפרשה - עקב

ב

שנישאו ע"י גט כזה בניהם ממזרים ל"ע... גם עדותם ששימשו כ'עידו קידושין' אין עדותם עדות... וספרי התורה אשר נכתבו ע"י פסולים הם וכו' וכו'), תכלית דבר, כי חורבן גדול ונורא נעשה ע"י מקווה זו שאביו מסר נפשו עליה כפשוטו וכמשמעו, ואכן, כ'תשובה' מכאן ולהבא הוחלפו מיד כל הצינורות, והכשירו את המקווה בתכלית ההידור והכשרות.

ובשום פו"א לא שבה רוחו של הרב המומחה, בידעו כי אביו מסר נפשו על המקווה, ולמעשה יצא מתחת ידו מכשול גדול ונורא כזה... בלית ברירה החליט לעלות לבית אביו ולחקור אחר שורשי המקווה והולדתו, אמנם, מכיוון שלא רצה לצער את אביו, גם חשש על לבו שלא יתקפנו בשמעו כי מכשול וחורבן לדורי דורות יצא מתוך מסירות נפשו, החל מדבר עמו על דא ועל הא (ארום און ארום) ומענין לענין בא לדבר אודות המקווה - פרי טיפוחיו. מיד קפץ האב ממקומו וזעק, כל 'פרשת המקווה' הסיבה לי צער וכאב לב נורא, אין כוחי במתניי לחשוב מזה, עשה הבן כמי שאינו יודע מאומה והחל חוקר את אביו - מה היסב לו צער נורא כל כך, ומה הכאיב את לבו עד כדי סערת רוחו הגדולה.

פתח האב וסיפר, הנה כל 'בעלי הבתים' באותו הזמן עמדו כחומה בצורה כנגדי - שלא אבנה את המקווה, ואף איימו על פרנסתי כי ישלחוני לחופשי מעירם ומתפקיד הרבנות, אך אני השבתי כנגדם מלחמת אש קודש ולא שקטתי עד שאספתי ממון ודמים, גם הבאתי רב מומחה שהכין 'תכנית' - מלבד הצינורות שלא צוינו בתכנית על כן העמדתי גוי פלוני שיקבעם, ובשעטומ"צ ברכנו על המוגמר. והנה מדרך הטבע היו אוצרות מי הגשמים מתמלאים תוך כמה ימים ממי גשמים היורדים באותה העיר בקיץ ובחורף ללא כל הפסק, אך לדאבון לב, משגמרתי את בניית המקווה פסקו הגשמים לרדת ו'בצורת' זו נמשכה כאחד עשר חדשים - ואף ה'כתבי עת' (עיתונים) הפליאו את שינוי הטבע אשר אירע בעיר פלונית, באותה שעה היו כל בני העיר שמחים לאיד, ומתגרים בי - הבט נא וראה כי בשמים אין רוצים את המקווה, אין מעשיך רצויים בשמים, והיו הבזיונות גדלים עד לשמים... כי נשתנו סדרי בראשית ופסקו הגשמים לרדת... כדי שלא יהיו מי גשמים ב'מקווה שלך'. ככלות השנה דברתי עם אחד הרבנים בארה"ב - ידידי מכבר הימים, ובדמעות שלישי בכיתי על מצבי הנורא, אמר לי הרב, אין לנו עסק והבנה ב'חשבונות שמים', את המוטל עליך עשה, הבא נא 'שלג' באופן המבואר בהלכות מקוואות, ויבואו בני ישראל בתוך המים ויטהרו... אז קרה הפלא הגדול, אך פתחנו את שערי המקווה לכלל בני העיר נפתחו לעומתם ארובות השמים והגשמים החלו לרדת בעוז ותעצומות כ'מבול' עד שבתוך חודש ימים ירדו גשמים כנגד כל השנה שלא ירדה טיפת מים מן השמים, ותגדל בושתי בכפלי כפליים, והכל אמרו לי, הקב"ה המתין שתכשיר את המקווה ורק אז הוריד גשם מן הגשמים כדי שלא תיהנה המקווה מהם... אחר דבריהם אלו, עזבתי את המקווה כי אכן הרגשתי שלא רצה הקב"ה את מעשיי, ונתייאשתי מעצמי, ולכן מאז ועד עתה לא החלפתי את מי האוצר... (כי בכל מקווה שבעולם - בפרט במקום כזה המשופע כל כך במי גשמים, מחליפים מזמן לזמן את מי האוצר שלא יתעפשו וכיו"ב).

כשמוע הבן את דברי אביו נותר ממקומו עד לתקרת הבית, וזעק בהתרגשות, אבי, אבי, לא מחמת שאינך מרוצה לשמים אירע לך ככה, כי אדרבה, ברוב רחמיו וחסדיו הציל אותך ממכשול נורא, כי לפי דבריך שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ בכדי ש'מסירות נפשך' למקווה תשיג את המטרה, וכל רבבות הטבילות שטבלו בני ישראל במקווה כשרות היו למהדרין, כי מעולם לא עברו מי המקווה דרך הצינורות הפסולים, והכל כשר וישר בתכלית הכשרות, ולא עוד אלא שכל הרגשת הכאב שנשאת בליבך במשך חמישים שנה תמימות היה להנאתך ולטובתך - כדי שלא תטפל במקווה כראוי לכל בר דעת העוסק במקוואות, וח"ו תרוקן את האוצר ממימיו הכשרים, ותמלאנו מחדש במי גשמים שיפסלו בעברם באותם צינורות.

ומכאן, ילמד כל איש בנפשו כשנראה לו כי הסתיר ה' פניו ממנו, ואדרבה, הכל מראין באצבע כי אינו רצוי לפני השי"ת, יבין וישכיל כי אין האדם יודע את גודל הטובה והחסד שהקב"ה מגלגל עליו באותה שעה, פעמים שככלות חמישים שנה יתגלו לו הדברים, ואף אם לא, יאמין כי כן הוא, ובכל עת יעשה בתמימות את המוטל עליו בתום וביושר וה' יגמור בעדו לטוב לו כל הימים.

ה'חפץ חיים' ז"ע היה אומר מי שמאמין אין לו קושיות, ומי שאינו מאמין לא יועילו לו תירוצים... (הובא ב'אם לבינה' פר' עקב). וכבר אמר הרה"ק מקוברין ז"ע (הובא ב'תורת אבות' שבת אות קמא) ש'קל אדון על כל המעשים' הוא התירוץ לכל הקושיות...

עוד אספרה בענין זה שיהלך אדם בתום, כי אינו יודע אילו פעולות לטוב הוא גורם ומשפיע במעשיו... שמעתי

באר הפרשה - עקב

אכן, אי אפשר שיכוא האדם לדרגה זו אלא ע"י בוראו באמת ואמונה חייו מתנהלים כעל מי מנוחות, ואף האמונה, כי המאמין באמונה שלימה ומכיר את אם יבואו עליו ח"ו צרות וייסורים לא ידאג ולא יאבד

ממכירי בעל המעשה, בעיר דאלאס (dallas) שבמדינת טעקסס (texas) שבארה"ב עומד בית גדול רם ונישוא שבו כבר השיבו לבם של עשרות ומאות מבני ישראל לאביהם שבשמים, וכך הוא מעשה הולדתו של בנין זה, לפני שנים נתעטר אחד הרבנים ושמו רבי משה רודנער בתואר 'יורה יורה ידין ידין', משחיפש להוציא זאת מן הכח אל הפועל להרבות פעלים לה' ולתורתו העתיק מושבו לדאלאס, אך לא נתיישב בה כראוי... החל לפנות הנה והנה אך לא היו לו 'כלים' לביצוע שאיפותיו הטהורות, כעבור זמן נקש על דלתי ביתו יהודי מבני המקום שהיה בחור מבוגר בן מ"ט שנים ועשיר כעשירותו של קרח, בבקשת חיזוק בענייני יהדות, ואכן, ר"מ חיזקו ועודדו בדברים בעצה ובמעש, משגמר דבריו הרים הלה את נדבת לבו והעניק לר"מ \$ 6,000,000 (שש מיליון דולר) לביצור וחיזוק היהדות באותה העיר, ומממון זה בנה ר"מ את מפעלו האדיר - בנין רם ונישוא לקירוב ליהדות...

לא עברו כמה שבועות והבחור הנ"ל השיב בפתאומיות את נשמתו ליוצרה בהיותו בן מ"ט שנים... בעת הלוויה הספידו ר"מ, וכה היו דבריו, יהודי זה לא הקים בית בישראל, מאידך מן השמים נתברך בעשירות עד שכסף וזהב נחשבו בעיניו כחול הים אשר לא יספר מרוב, והנה, לפני כמה חדשים נסע לארה"ק... לחפש את שאהבה נפשו ונשמתו... (בעצמו לא ידע מה מחפשת נפשו, בהיותו רחוק מסביבת יראים ושלימים) בהיותו בעיה"ק ירושלים יעצו לו ידידיו (שכמותו) לך נא אל הכותל המערבי שריד בית מקדשנו, וישמע האיש לקולם, בבואו שמה נדלק בקרבו הניצוץ היהודי - בראותו יהודי בעל צורה שופך נפשו לפני ה', בוכה ומתפלל על מצבו הקשה, ומתחנן לפני יוצרו וקונו שיחוס וירחם עליו ויושיעו ברוח ובגשם... בשובו לביתו סיפר לאחוזת מרעיו את אשר ראו עיניו והחל חוקר - הנמצא בעירנו 'איש אשר רוח בו' כאותו יהודי מהכותל, ויענו לו לאחרונה הגיע הנה אחד מהם המחפש ותר אחר מזלו בעיר הזאת, בירר האיש את האדרעס והגיע לביתי, ומשם הייתה הדרך קצרה לנדב את הבית הגדול הזה.

התבונן וראה, כי באותה עמידה שעמד בכותל המערבי אותו 'טמיר ונעלם' ולתומו שפך לבו כשדמעתו על לחיו - ועד היום לא ידענו מי הוא זה ואיזה הוא, הרי במעשיו קנה לעצמו קנין עולם ונצח בנין בשווי \$ 6,000,000 לה' ולתורתו, ועד היום אין הלה מכיר בנכסיו. כיו"ב, ביד כל אחד מאתנו לקנות בכל עת ורגע קניני נצח כאלו, אם יקדש שם שמים בהנהגתו והילוכו...

ולא עוד, אלא שיתכן שאותו היהודי הרגיש מרוחק אחר תפילתו, שבתפילתו ביקש והתחנן לישועה בענין מסוים, ועדיין לא זו מאומה באותו הענין, אדרבה, גרע מצבו אחר התפילה מלפניה... והוכיח לעצמו שאין תפילותיו מתקבלות בשמים... ובאמת פעל גדולות ונצורות בתפילתו, אלא שמן השמים לא גילו מה 'רווחיו' - מה יש בכך, הרי הם חיים וקיימים לו ולזרעו לדורותיו.

עוד נספר, מעשה נורא שממנו נלמד כי מלבד כל האמור, זוכה העושה מעשה טוב להיטיב לעצמו כפשוטו ממש, כה סיפר 'יושב ראש ארגון השיבנו' בקווינס שבארה"ב שזכה וזוכה להשיב 'פירות הנושרים' - צעירי הצאן שנפלו מיהדותם כל אחד וסיפורו... באחד הימים פנה אליו אחד מראשי ישיבות המפורסמים שבדור, ודמעתו על לחיו כי בן זקוניו נפל לבאר שחת בשאול תחתיה עמוק עמוק ל"ע... ובקשתו שירפא את שברו הקשה ויטפל בבנו כמיטב נסיונו עם בחורים שכמותו... אותו יו"ר קיבל על עצמו 'תיק' זה ואכן בתוך זמן קצר העמידו על דרך הישר, דרך התורה והמצווה כשאיפת הוריו ומוריו לתפארת כרם ישראל. אך תחילה העמיד תנאי בפני האב - ראש הישיבה שישמע את אשר בפיו, וכה אמר, הנה ימי נעורי עברו עלי בעיירה שבה נולדתי, שם היו 'השגות' נמוכות מאד בעניני אידישקייט, ובכלל זה השגות הבחורים והצעירים בלימוד התורה היו (ברמה) נמוכים מאד, הן בענין התמדת התורה, הן בהבנתה בעמקות. משגדלתי ובאתי לגיל הכניסה לישיבה בחרתי לעצמי את הישיבה הטובה ביותר בניו יארק וגליתי מעיירתי למקום תורה, מה אומר ומה אדבר, אכן, ב'גלות' הייתי, כי לא הבנתי 'דבר וחצי דבר' מהנלמד בישיבה, בשבתות הראשונות לימי שהותי בישיבה סובבתי כשכולי מיואש בבתי מדרשות שהיו סביב הישיבה, דאגתי ובכיתי ללא הרף, כעבור כמה שבועות אזרתי אומץ וניגשתי אל אחד הלומדים בבקשת רחמים שיואיל בטובו ללמוד עמו את ה'יסודות' ועקרי הדברים הנלמדים בהיכלי הישיבות למען אוכל להבין את 'שפת' בני הישיבה ואיהפך להיות כתלמיד מן השורה, אך הלה שהיה מתמיד גדול ענני כי זה משנים קדמוניות שיש לו סדר קבוע בהלכות שבת בין

בלבבך, כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה! כאן הוזהרנו שלא יתפס האדם ב'רשת' הכפירה - לחשוב מחשבות שכוחו ועוצם ידו גרמו וסייעו בעדו לעשות חיל ולהצליח בכל אשר יפנה, אלא ידע כי המפתח ל'שערי הצלחה' בידי הקב"ה הוא, וכל הטובה והברכה לא מכוחו באו לו אלא מאת ה' אלוקי השמים. וממילא יבין גם לאידך, שלא לדאוג כלל על מזונו והצטרכויותיו

עשתונותיו, ושלוות נפשו לא תאבד, כי מתוך הכנעתו לקל הגדול הגיבור והנוראי יקבלם באהבה מתוך ידיעה ברורה כי מה' לברו הוא!

כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל - הכל מאתו יתברך
בפרשתן (ח יד-יז) 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים... ואמרת

השעה 3 ל-7 ואין לו פנאי למלא אחר בקשתי, אחריו ניגשתי בבקשה זו למשנהו היושב בביהמ"ד, וזה האיש אמר לי שגם לו אין פנאי כי מעודו קבע לעצמו סדר חזרה בדף היומי 'בבלי וירושלמי' בשב"ק אחה"צ, משם נגשתי בבושת פנים לשלישי ואף הוא ענני כקודמיו, וכמעט שנשבר לבי בקרבי... פתחתי פי בתפילה לפני הבורא ואמרתי, רבש"ע, עוד פעם אחת הנני מנסה... אם גם זה האיש ידחני הרי זה כאות מן השמים שאין לי ולעסק התורה כל קשר ושייכות... מה עשה הקב"ה, הבא אחריו שניגשתי אליו, אמר לי מיד בקול רעש גדול, אה, בשמחה עצומה, בכל אשר תאוה נפשך אלמדך דעת, ואכן, הלה למד עמי צעד אחר צעד, עד שבתוך כמה שבועות העמיד אותי על דרך המלך, ונעשיתי כ'תלמיד ותיק' בישיבה, ומשם עליתי עוד ועוד עד שזכיתי להחזיר אלפי בחורי ישראל תחת כנפי השכינה, התרצה לדעת, מי היה אותו אברך שלמד עמי, הלא זה הוא הוד מעלת כבודו בעצמו... וכלומר, שכל טובתך עמי היה סוף דבר לטובת עצמך.

ובכלל זה למדנו, כמה יש ביד פעולה קטנה לפעול עניינים גדולים ונשגבים, הנזקפים לזכותו של האדם הפשוט שאינו יודע אתו מאומה ופועל בתמימות כרצון הבורא מאתו.

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע חזר פעם על דברי הכתוב בפרשת נשא (במדבר ה יא) בעניין מתנות כהונה 'ואיש כי יתן לכהן לו יהיה' וברש"י 'לו יהיה - ממון הרבה'. אחר קראו את דברי רש"י אמר בתנועה מיוחדת בפועל ממש... בפועל ממש... בפועל ממש... כלומר שאכן, אין כאן דרושי דברים וכיו"ב אלא כפשוטו הנותן משלו לאחרים - במתנות כהונה וכיו"ב בכל עניני צדקה וחסד, בנתינת ה'לב' או ה'כיס', הרי הוא זוכה לשכר רב הצפון - בפועל ממש. ב. מסופר על הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שפעם אחת בעת אשר נכנס למונית (טעקסי) והוצרך לכופף עצמו שיוכל להיכנס לתוך הרכב (כך הוא מכרח המציאות) נענה ואמר, הביטו וראו, אם ברצון האדם להמשיך בדרכו עליו לכופף הראש תחילה בכדי שיוכל להיכנס, ואם יישאר על מעמדו בקומה זקופה - לעולם לא יגיע למקומו הנרצה. וללמד על הכלל כולו יצא, כל אחד ואחד בעניינו, אם ברצונו לעבור את חייו בשלום ושלוה השקט ובטח, עליו לכופף עצמו, ואז יוכל 'ליסע' בשלום, אך אם יעמוד על שלו ימצאוהו צער ומכאוב על כל צעד ושעל.

ג. בפרשתן (א ח) 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', ומבאר הרה"ק מהרי"ץ דושינסקיא זי"ע (תורת מהרי"ץ ד"ה כי על) שחיותו ושלוות נפשו של אדם תבוא לו כאשר 'על כל מוצא' - שבכל המוצאות אותו, יענה ויאמר - הכל נעשה בציווי ובמאמר פי ה'. הכל מונהג בהשגחה פרטית לטובה ולברכה. בזאת יחיה האדם, חיים כאלו שמם 'חיים'. כי בזה תנוח דעתו ותשלו נפשו על ידי אמונתו התמה בה' יתברך ויתעלה.

ד. כי היצר לא ינוח ולא ישקוט עד אשר ידמה האדם שבכוחות עצמו בא לו החיל והעושר, ההצלחה והכבוד, ובכך הוא משכיח מאתו את אלוקיו עושהו. וכך אמרו צדיקים, שהפסוק 'כוחי ועוצם ידי' הוא 'לשון הנופל על לשון' עצימת עיניים, כי היצר עוצם עיניו של אדם להיות כסומא שאינו רואה את אשר לפניו, לדעת שאינו עושה 'מאומה' אלא החיל והחוסן לחי עולמים...

מסופר על אחד מחסידיו של הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע, שהפריץ במחוזו הגיע לגבורות והציע למכירה את נכסיו ובתוכם יער גדול שהיה ברשותו - בסכום זול עד מאוד, אותו חסיד שמע על כך והחליט לעשות את העסק - בראותו את ה'רווחים' האדירים שירוויח בו. באותם ימים הזדמן לו (מחמת סיבות ועניינים אחרים) ליסע אל מורו ורבו היושב בטשארטקוב, בהגיעו לפני הרבי הגיש לפניו קוויטעל (פיתקא דרחמי) ובו כתב כל הזכרותיו. לאחר שהרבי ייעצו ובירכו 'סיפר' לפניו בהתרגשות כי בקרוב עומד הוא להתעשר בעושר רב, כי נזדמן לפניו 'עסק' טוב לקנות יער... אמר לו הרבי, שמע לקולי ואל תקנה את היער, כצאת החסיד את פני רבו הוקשה בפניו 'לוותר' על הרווחים האדירים

שכבר 'ראה אותם' בעיניו. ע"כ אמר לעצמו, הרי לא 'שאלתי' אותו על זה העסק ורק 'סיפרתי' לו, וא"כ אינני מחויב לקיים את דבריו ולאבד הון ועושר רב.

ואכן, החסיד הלך ומכר את נכסיו, ואף גם לווה מידידיו סכומים גדולים - כי אף שמחיר היער היה זול מאוד לפי ערך שוויו האמיתי, מכל מקום עדיין היה זה סכום ניכר מאד, ובשמחה קנה את היער על כל שלל עציו, לאחר גמר הקניין שכן היהודי פועלים לכרות את כל עצי היער שיוכל למכרם כעצי הסקה, אך מה מאד נשבר לבו בראותו בחטיבת העץ הראשון שכולו מתולע מתוכו, וכאשר ראה שגם העץ השני רוחש תולעים, והשלישי כיוצא בו, או אז הבין עד כמה היה עליו לשמוע לעצתו של רבו. ועתה שלא שעה לעצתו נשאר נקי מכל נכסיו, ולא עוד אלא שנשאר עם חובות כבדים על כל הכסף שלוהו.

מכיוון שכך אירע, פסק החסיד מליסע אל רבו מפני הבושה והכלימה אשר כיסתה את פניו, ויהי מקץ שנתיים ימים אמר אותו חסיד לעצמו, הנה כל הוני ירד לטמיון וכאשר אבדתי אבדתי, אך מדוע עלי לאבד גם את מורי ורבי, וממחשבה למעשה קם ויצא לדרכו אל עבר העיר טשורטקוב, בהכנסו אל הרבי, התוודה בפני הרבי ואמר הנה היות ולא האזנתי לדברי הרבי ולא הבנתי שהרבי הקדוש צופה ורואה הרבה יותר ממה שעניי רואות, לכן קרה לי כדבר הזה, פנה אליו הרה"ק מטשורטקוב ואמר לו, אין זה רוח הקודש, אך מחמת שראיתך כל כך בטוח בעצמך שהנה עוד מעט קט והינך נהפך לגביר אדיר, ולא היה ניכר עליך אפי' מעט הכנעה לבורא העולם שהעושר והכבוד מלפניו, ידעתי שלא תצליח בעסק זה ולכך ייעצתי לך שלא תעשהו.

סיפר מקורבו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע הגה"צ רבי אליהו ליווערט זצ"ל, שאחד מידידיו היה גביר אדיר, ורכושו הרב היה פרוס במקומות רבים ביותר - ובכמה מיני נכסים, שכן חלק מממונו היו נכסי דלא נייד, וחלק אחר בבארות נפט וכיוצא בזה, ביום מן הימים פנה אותו עשיר אל רבי אליהו ואמר לו, הנה אין הקב"ה יכול לרושש אותי לגמרי מכל נכסי, שהרי הם פזורים במקומות שונים, וגם חלוקים הם בכמה סוגי עסקים, אם ירד ערך שוויות הבתים עדיין ישווה הנפט להון אדיר וכו', רבי אליהו הזהירו שיזהר וישמר מלומר כך, כי 'גלגל החוזר בעולם', והגביר היה מלגלג עליו בגאוותו.

תחת בעלותו של הגביר היה גם גשר מעל הנהר שהעוברים בו היו משלמים מכס על ההשתמשות בגשר, ומזה היה מוסיף הון מיום ליום יותר ויותר, אמנם בגשר זה לא יכלו לעבור בפעם אחת יותר מכמה עגלות מועטות, פעם עבר שם צבאו של הצאר הרשע ניקולאי ימ"ו, הללו לא נזהרו כראוי ועברו עליו גויים רבים בבת אחת, וממילא נפל הגשר לתוככי המים וגם רבים מחיילי הצאר נפלו לנהר וטבעו למוות. היהודי העשיר ידע שמיד יבואו שליחי הצאר ויעלוהו על מוקדה, נכנס בחטף אל ביתו ומילא שק גדול ברבבות שטרות של כסף, וברח על נפשו אל מחוץ לגבולות רוסיה, בהתרחקו כדי 'שיעור בריחה' מהגבול והרגיש שסר ממנו סכנת המוות, פתח את שקו לספור את מעותיו, ומה מאוד נחרד למצוא בשק דפים שונים במקום שטרות הכסף, כי מרוב בהילותו לברוח לא שם על לב מה הם השטרות שהוא מכניס בשקו... משפגש הגביר את הגאון רבי אליהו, סיפר לו את כל המעשה, וסיים כשדמעו על לחיו, כמה צדקת רבי אליהו שהייתי צריך לזכור בעת עשירותי שכל אשר לי הוא רק מאתו יתברך, ותמיד צריך אני לחסדיו - שישפיע עלי כל טובו בחן בחסד וברחמים.

ידוע דבר המעשה שפעם ביאר הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע את הפסוק ה' מוריש ומעשיר (שמואל א' ב ז) כי כוונת הקרא שביד ה' להוריש ולהעשיר את האדם ברגע אחד, ויתמה בפניו אחד מחסידיו העשירים, הייתכן כזאת, והרי עשירותי גדולה ועצומה, תחת ידי אלף אלפים דינרי זהב ונכסים הרבה כיצד שייך שכן רגע יאבד כל הוני הגדול והמפוזר במקומות הרבה, השיב לו הרה"ק, סע לדרכך, ותראה ותבין את אשר לפניך.

החסיד נסע לביתו, בדרכו עבר בסמוך לבית אחד הכמרים ממכיריו, באותה שעה גברה עליו ה'קליפה' - פחו עליו יצרו ובא לפני הכומר שברצונו להמיר דתו ח"ו, הכומר שהכיר את היהודי מאז ומקדם שהוא מאמין באלוקיו ושומר בנאמנות תורתו ומצוותיו, היה נראה לו כי אך שקר דובר זה האיש ולא בא אלא לשחוק ממנו להשימו ללעג וקלס, לכן לא הסכים להמיר דתו של היהודי, אך היהודי בשלו... אמר לו הכומר, בזאת תבחן, כתוב לי 'שטר מתנה' את כל רכושך וכל אשר לך ובזה אדע כי נכונה כוונתך, האיש של"ע נתחזקה אצלו הקליפה רח"ל אכן כתב את כל רכושו והונו בכתב מתנה לכומר באופן הטוב ביותר - שלא יהא בידו להתחרט בשום פו"א ונתנו בידי הכומר. והנה, מיד אחר שנתן את כתב המתנה בידי הכומר, הייתה רוח אחרת אתו ונתחרט בחרטה גמורה - מה ראה על ככה

באר הפרשה - עקב

שהרי כל דרכי הצלחתו של אדם תלויים בידי הקב"ה, בירושלמי (שבת פ"ד ה"ג) על הכתוב בפרשתן (ז טו) 'והסיר והרי הוא כנמצא ב'ידי טובות' כביכול, וכך אמרו ה' ממך כל חוליו' כל חוליו - זה הרעיון, כלומר הדאגה.

לעשות כן, וברח תיכף מבית הכומר כשכתב המתנה נשאר ביד הכומר, כי הבין שכדאי לו לאבד כל הונו ולא לאבד ח"ו נפשו ונשמתו.

מיד חזר לרבו בלובלין, והודה לפניו שהיה 'מהרהר אחר רבו'... כשלא הסכים לפירושו על הפסוק ה' מוריש ומעשיר, ובשל זה באה עליו הצרה הזאת, וסיפר לפניו את אשר עבר עליו בזו העת, אמר לו הרבי, עתה כבר נוכחת לראות כי ה' מוריש ברגע אחד, שהרי ברגע אחד נשארת בחוסר כל, סע לביתך ותשוב להבין כיצד ה' מעשיר ברגע אחד, ואכן, טרם בואו לביתו ירדה אש על בית הכומר, ונשרף כל אשר לו וגם הכתב מתנה הנ"ל נשרף, וממילא שבה כל עשירותו של החסיד לידיו (ספר 'לשון חסידים', יש מספרים כן על בעל ה'פני יהושע').

ה. נוראות כתב בספר 'חמדת דוד' (ויצא בדי"ה הבה לי) מה ששמע מפ"ק הרה"ק מקאצק זי"ע, מדוע שומעים אנו רבים המתאוננים לומר - אף אחר עיסוקנו יומם ולילה ב'השתדלות' אין הקומץ משביע את הארי אפילו כדי מחצית מכפי הצטרפויותינו, אוי, רבו הוצאות למעלה ראש, עוללים מבקשים לחם ואין... כי רצון הבורא שיהיו בריותיו תולים עצמם בו ובחסדיו המרובים, וכל אשר נשמת רוח חיים באפיו יבין וישכיל כי מבלעדי עוזו ועזרתו יתב"ש אין לו מאומה, ואין חיותו בזכות 'עבודתו' כלל. על כן, עשה הקב"ה שימעטו 'הכנסותיו' מכדי 'הוצאותיו', אז יכיר בניסי הקב"ה 'הזן את העולם' - שהרי עם כל חסרון הכנסותיו עדיין הינו חי וקיים, ויש לו ולבני משפחתו לחם לאכול ובגד ללבוש. אמור מעתה, אם יכיר האדם מיד בראשית דבר כי הכל מיד ה' הייתה לו, ירווח לו ויתברך ממעון הברכות במזונא רוויחי בשופי ובנקל, כי אין חפץ לה' בעיניו נפשות בניו עם קרובו, אלא למען יתלו בניו עצמם בו, ומכיוון שתלו עצמם בו יצאו ידי חובתם.

ו. מעשה בבחור שהחל לסבול ל"ע מ'פחדים' ודמיונות, כידוע שסבל זה רב וקשה מנשוא, באותו הזמן היה ביתו של הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זי"ע בבני ברק - תל תלפיות בהיותו זקן האדמו"רים ורבים נהרו לקבל עצתו וברכתו, אף בחור זה החיש פעמיו לבית האדמו"ר מבוהוש, הרבי שמע והקשיב לקול בכיו, ונתן לו להריח טבאק מקופסה שהייתה שמורה עמו כירושה מזקנו הרה"ק מרוז"ן זי"ע, ולאחר מכן אמר לו, נו, אמור את הפזמון 'אמר ה' ליעקב - אל תירא עבדי יעקב' ארבעים לילות בטרם עלותך על יצועך ותנצל (סגולה זו אינה מובאת בספרי הסגולות, ומי יבוא בסוד שיח קדושים...)

וכן הווה, הבחור עשה כעצתו והבריא לחלוטין, עד שזכה להקים בית לתפארת בכרם בית ישראל. עברו כמה שנים שבהם כבר נסתלק השמימה האדמו"ר מבוהוש, ולאותו אברך שכבר נולדו שני בנים שבו הפחדים ביתר שאת ועוז, ולא ידע את נפשו, כי מלבד כל ה'פחד' שבדבר גם כל ביתו וזרעו היו בסכנת קיום... באותם הימים נהרו הכל לעבר ביתו של זקן האדמו"רים (שבאותה שעה) מוח"ז הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זי"ע, ויפן האברך אל ביתו של הרבי מזוטשקא ושטח לפניו את מעשה 'פחדיו' וכו', אמר לו הרבי, אף אני מטבעי 'דואג' גדול הנני, ופעם אחת כשאחד מבני לא שב הביתה בזמנו הרגיל כמעט יצא לבי מדאגה, עד שהרגעתי את עצמי - וכי כשהבן בבית יש בידי לשמור עליו, הרי ממילא זקוק הנני לרחמי שמים ולשמירה עליונה, א"כ 'מה לי הכא ומה לי התם'... האברך ש'חכם' היה אמר לרבי, נאים הדברים למי שאמרם, אך נפשי לא מצאה בזה מנוח כלל... אמר לו הרבי באותו מטבע לשון נו, אמור את הפזמון 'אמר ה' ליעקב - אל תירא עבדי יעקב' ארבעים לילות בטרם עלותך על יצועך ותנצל, וכן הווה, שנתרפא לגמרי מפחדיו עד עצם היום הזה. והיה לפלא בעיני השומעים, כי סגולה זו איננה מובאת בשום מקום, ושני האדמו"רים נתנבאו בסגנון אחד.

ז. וביארו בזה, שהרי נאמר באותו פסוק 'וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך', ואם כן מדוע הוסיפו לומר שוב והסיר ממך כל חוליו, אלא שיש אדם שאין לו כל מדוה ולא מיחוש, ואעפ"כ הוא מלא בדמיונות כי מחלה פלונית תקפה אותו וכיו"ב, ומרוב דמיונות ושגינות הרי הוא כבר ממש חולה... על כן בירכו אותנו משמים בברכה מיוחדת שלא תעלה הדאגה על לבו, אלא תמיד יהא בכוחו להתחזק בה' אלוקיו.

וכבר אמרו כי תיבת 'דאגה' נבנית מהאותיות הראשונות שבא' ב', ומדוע נשטט ממנה האות ב', כי האות ב' רומזת לבטחון, וכשיש לאדם בטחון אין בו כל דאגה, רק המחוסר בטחון הוא הדואג...

למימר, כי תמיד הוספת האותיות וא"ו ונו"ן מורה על מיעוט משורש הדבר, [זכר לדבר מצינו ברכינו בחיי בפרשת וזאת הברכה המבאר תיבת 'אישון' על שם קטנות הצורה - שאפשר לראות צורת איש קטן בתוך העין, ועי' ב'שפתי חכמים' שם. ומוכיח מלשון הכתוב (ויקרא טו, לא) 'שבת שבתון - כי 'שבת' נאמר על עיקר היום, ו'שבתון' נאמר על התוספת] מעתה צריך ביאור, אחר שתיבת עֶצֶב (האמור ביולדת) הוא השורש, א"כ עֶצֶבֹן האמור בפרנסה בא למעט ולחסר מן העֶצֶב והיאך אמרו שהוא 'כפליים ביולדה', ומבאר, שאכן, על פי האמת ייסורי הפרנסה קלים יותר, אלא שהאדם מוסיף לעצמו כהנה וכהנה 'עֶצֶב' - ברדיפתו אחר פרנסתו, כשהוא עושה ומתייגע יותר מחובת ההשתדלות, כי אז יש לו צער בכפליים הן מצד קללת ה' והן מצד מה שמוסיף לעצמו דאגה".

וכבר פירש הרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדוין זי"ע בספרו 'ישא ברכה' (פרשת דברים ד"ה חדשים) את הכתוב (איכה ג כג) 'חדשים לבקרים רבה אמונתך' כי אמרו חז"ל (סוטה מח:): 'רבי אליעזר הגדול אומר, כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר, אינו אלא מקטני אמנה', כי המאמין אינו אומר 'מה נאכל למחר'. ובוה יתבאר הקרא, חדשים לבקרים - אצל מי נחשב ה'בוקר' כדבר חדש, רק אצל מי ש'רבה אמונתך' ולא דאג מאתמול על היום, כי מי שכבר דאג מאתמול וחשב על היום, אין 'היום' דבר חדש אצלו כלל.

איתא בגמרא (פסחים קיח.) 'קשיין מזונותיו של אדם כפליים ביולדה, דאילו ביולדה כתיב (בראשית ג טז) 'בעֶצֶב תלדי בנים', ובמזונות כתיב (שם) 'בעֶצֶבֹן תאכלנה', ודקדק הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו 'פרי צדיק' (פרשת ויחי), דלפי דקדוק הלשון איפכא הוה ליה

כעיי"ז איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (דף קמג) משמו של הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע על הפסוק (ישעיה כח טז) המאמין לא יחיש - פירוש, לא ידאג.

סיפר הרה"ח ר' ישראל הארטין (מישישי חסידי פולין), שבימים שקודם 'המלחמה' ראה פעם ברחובות ווארשא יהודי זקן בא בימים העובד לפרנסתו כ'זגג' הנושא על כתפיו לבדו זכוכיות גדולות וכבדות עד מאד, ניגש ר' ישראל ורצה לעזור לו כמצוות 'עזוב תעזוב עמו', אך הזקן לא הסכים לו, וכה אמר לו, שמע נא בחור, זה לי כבר יותר מתשעים שנות חיים, ועדיין כוחי במותני, ואם תשאל מנין לי כוחות אלו, אספר לך דברים כהווייתן, פעם עשיתי איזו טובה להרה"ק רבי בונים זי"ע, והרה"ק שאלני באיזה ברכה הנני חפץ, ענית לי שהרבי יברכני שאזכה להשיא כל צאצאי בהרחבה, ושתהא הפרוטה מצויה בכיסי תדיר, ענה הרבי ואמר לי בזו הלשון, 'אברכך, אז דאס זארגן זאלסטו קיינמאל נישט האבן, ווייל דער וואס זארגט געבט נישט דער אויבערשטער, אז מי'בעט איהם געבט ער' (אברכך, כי לא תדאג לעולמים, כי זה הדואג אין הבורא נתן לו ולא כלום, ורק אם מבקשים הימנו אז הוא נותן, וסיים היהודי, הנה עברו עלי רוב שנותי, את צאצאי השאתי בהרחבה מרובה והפרוטה אינה חסרה מכיסי לעולם, והינך רואה שאף כוחותי עדיין עומדים לי... המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינסטיין זצ"ל היה אומר, נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפתות וכדו' ונראה שאין להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום. ואעפ"כ מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, ק"ו לבני האדם שנבראו בצלם שלא יניח אותם הקב"ה שישארו מבלי מזון, א"כ דאגה מנין...)

נוראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקודך, מל"ת לד, חלק הדיבור) כי הדאגה והצער כשאינה במקום מצוה הרי זה מאביזרייהו ד'לא תרצח'... ומי הוא הרוצה להכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

ולעולם יסיר דאגה מלבו, וכתב ה'של"ה' הקדוש (שובבי"ם תורה אור כב), כי האותיות הקודמות ל'צרה' הם אותיות 'פקד', כלומר, שהקב"ה מקדים את הישועה בטרם יביא את הצרה על האדם.

ח. ידוע משל קדום, כי פעם לקתה בתו של המלך במחלת הנפש, המלך לא חס על ממונו והחיש מומחים רבים שלא מצאו מזור למחלתה, עד שבא חכם אחד והציע שילבישוה בכתונת של אדם אשר מימיו לא ידע טעם 'דאגה' מה היא, וכאשר תלבש בת המלך את הכתונת הדבר תשרה עליה רוח של יישוב הדעת ושלוות הנפש ובוה ירפא שברה הגדול. הרצים יצאו דחופים בדבר המלך אל העשיר הגדול ביותר במדינה לבקש מאתו את אחד מבגדיו, כי בסכלותם חשבו שבוודאי אדם כזה שאינו יודע 'מחסור' מהו, בהיותו בעל נכסים רבים - בתים שדות וכרמים סוסים ובהמות, עבדים ושפחות, הרי ברור שגם אינו יודע 'דאגה' מהי. אלא שעד מהרה נתברר להם כי טעו טעות גדולה ומרה, בשמעם מפורש יוצא מפיו העשיר, כי אדרבה, לרוב עשרו הגדול הרי הוא מלא בדאגות אודות ניהולם

ורעבו. כי זהו דינו של הסומך על כוחות עצמו. ואילו דרשי ה' הסומכים על ריבונם ומתפללים לפניו על מזונם וכל חסרונם, הם לא יחסרו כל טוב ושפע רב נשפע עליהם מלעילא.

ואל יאמר, אכן, אין הקב"ה מקפח שכרם של הבוטחים, אבל לא על חוטא ופושע כמוני הדברים אמורים, לזה ישמע לדברי הרמב"ן (ריש 'האמונה והבטחון'), וז"ל. עוד אמר (תהלים לו ג) 'בטח בה' ועשה טוב' (כלומר בטח בה' אף בטרם עשה טוב), כלומר, אעפ"י שאין בידך מעשים, ותדע בעצמך שאתה רשע, עם כל זה בטח בה' כי הוא בעל רחמים וירחם עליך, כמו שנאמר (שם קמה ט) 'ורחמיו על כל מעשיו' ר"ל צדיקים ורשעים, עכ"ל. על כן כל איש יתגבר להסיר דאגה מלבו ויהיה סמוך ובטוח בה', ויהא ה' בעזרו.

השמח בחלקו - ע"י השמחה יזכור את ה' ויעבדהו

בפרשתן (ח יט) 'והיה אם שכוח תשכח את ה' אלוקיך', ביאר הרה"ק מרוזין זי"ע עפ"י דברי חז"ל (בר"ר מב ג) 'אין והיה אלא לשון שמחה', ובא הכתוב ללמד ש'והיה אם שכוח' - אם תשכח מלנהוג במידת השמחה,

לכל הבוטחים בשמך באמת - אז תתקיים ברכת שמים בידו

בפרשתן (ח יח) וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל... והיה אם שכח תשכח את ה' אלוקיך והלכת אחרי אלוהים אחרים, וז"ל ה'אור החיים' הקדוש (ד"ה וזכרת). פירוש, שצריך האדם לתת לבו על טובתו כי מה' הייתה לו, ודבר זה - שיכיר האדם שכל אשר לו מתנת שמים הוא, יעוררנו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו. ותחילת תחבולות יצר האדם הוא להשכיחו דבר זה ודרך זה יבנס לאבדו. ולזה סמך הכתוב 'והיה אם שכח תשכח את ה' אלוקיך - והלכת אחרי אלוהים אחרים', שמאחר ששכח בעת הטובה שה' הוא המיטיב לו, וחשב בדעתו שכל השפע בא לו מעמלו ומעשי ידיו להתפאר, לכן בא לידי כך ששכח לגמרי את ה' אלוקיו.

כתב רבי אברהם בן הרמב"ם ז"ל (המספיק לעובדי ה', פ"ח 'בטחון' החלק הג') על הכתוב 'כפירים רשו ורעבו ודרשי ה' לא יחסרו כל טוב' (תהלים לד יא), כי הנה הכפירים חזקים הם מאוד בטבעם, והם סומכים על כוחם ועוצם ידם להשיג את טרפם ואת מאכלם, ולכן רשו

והנהגתם... ובכל עת הוא דואג שמא יאבד ממונו, בימים הינו חושש שלא תפרוץ דליקה בנכסיו ולא יטבעו ספינותיו בלב ים, ובלילות הוא דואג מפני הגנבים. משם פנו משרתי המלך לתור אחר עשירים קטנים יותר... ולא מצאו איש המעיד שאין הדאגה שוכנת בקרב מחנהו אף אם לא בקביעות - לכה"פ הרי היא כאורח קבוע מידי כמה ימים וכיו"ב... עד אשר עברו בסמיכות לבית המט ליפול הבנוי בירכתי העיר, בו מצאו משפחה - אב ובניו היושבים בעניות נוראה ומזעזעת כל לב, והללו יושבים ומזמרים לעצמם ב'שירה ובזמרה - בתוף וכינור', כאילו הם עשירי עולם וכל מחמדי תבל נתונים בידיהם והיה ניכר בעליל כי אין כל דאגה נתונה בליבם... וישאלום לשלום, והחלו לברר אצלם, האם אכן כנים הדברים כי אין דריסת הרגל לדאגה במעונם... כיצד יתכן כדבר הזה... ויענו בני המשפחה יחדיו - וכי מה חסר לנו, די לנו ב'רכושנו' ואיננו מחפשים יומם ולילה להוסיף רכוש וממון... והרי מזונותינו (ירקות השדה) גדילים לנו כאן בחצר... לא עוד אלא שהננו בריאים ושלמים בגוף ובנפש... ומה חסר לנו... שמחו משרתי המלך כי מצאו את אשר אהבה נפשם, ושטחו בקשתם לפני אבי המשפחה, הננו זקוקים מאד לאחד מבגדך השייכים לך, ויען ראש המשפחה ויאמר, שמחתי תגדל עד מאד להיות לך ולמלכך לעזר ולאחיסמך, אבל מה אעשה שאין לי עוד בגד לבד מזה הבגד היחיד אשר על בשרי... והוא אחד מהסיבות למניעת ה'דאגה' מביתי, כי אם היה לי אפילו עוד בגד אחד כבר היה מקום לדאגה להיכנס לביתי - כי היו מעייני נתונים היאך מתי וכיצד אכבס את הבגד ולהכינו בכל עת מצוא...

הרי לך, כי אדרבה, ממקום אחד תבוא הדאגה ללבו של אדם - מחסרון האמונה ותוצאותיה - חיפוש יומם ולילה להוסיף ולהגדיל הונו וממונו... אם ישכיל לשמוח בחלקו אשר חלק ה' - מתוך אמונה כי מה שיש לו הוא הנגזר להיות לחלקו, וזאת אין ביד אדם להפסידו, אין כל מקום לדאגה.

כך המליץ הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (חורשיי לך תשל"א) בשם אביו הרה"ק רבי צבי מרודניק זי"ע, שעל כן נקרא שם הממון 'כסף' - על שם ה'בושה' כלשון המשנה (פסחים ג ה) 'כאדם שהכסיפו פניו', כי בושה וחרפה היא לנו לראות את אחינו שקוע בכל מוחו ולבו בעסקיו ובכספו...

פעולותם וטוב לבכם וכושר מחשבותם, ואדון הכל שבראם והוא חפץ בטובתם על כן הדריכם במצוותיו היקרות שיוכו בהן, ופתח להם פתח שבו ישיגו כל משאלותיהם לטוב, והיינו שיבקשו ממנו ברוך הוא אשר בידו ההסתפקות והיכולת כל הפרונו, כי הוא יענה לכל אשר יקראוהו באמת.

בעי"ז אמר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע בנוסח התפילה 'קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוך מבלעדך', רבש"ע, קדוש אתה ונורא שמך, והיאך נעמוד לפניך לשפוך שיח אודות צרכינו הגשמיים, אלא שמכל מקום - אין אלוך מבלעדך - את מי נבקש אם לא ממך אבינו שבשמים שהכל בידך, ומוכרחים אנו לבקש ממך שתרחם עלינו ותמלא משאלותינו אף בענייני גשמיות (כנסת דוד, ערך 'הזן את הכל')*.

בה כתב מהר"י אבוהב זצ"ל (הובא ב'בית יוסף' צה סוף ס"א), שצריך לכוון רגליו בתפילת שמונה עשרה באופן שידמו לרגל אחת, וז"ל. שהוא רמו, שנסתלק ממנו התנועה לברוח, ואי אפשר לו להשיג שום חפץ מבלעדי ה'. פירוש, שהוא כמוכיה - הנה מצד עצמי איני יכול לזוז ממקומי (שהרי ברגל אחת אי אפשר לאדם להלך ממקום למקום) ותולה אני עיני למעלה לבקש משוכן במרומים שיתן לי חיים ושלווה, פרנסה וברכה.

לכסוף ח"ו 'תשכח את ה' אלוקיך' (וכן הוא ב'ליקוטי מהר"ם שיק' בשם היהודי הק')².

עוד ביאר הרה"ק מרוזין ש'תשכח' מלשון מצוי ושכיח, וזהו אומרו 'והיה אם שכוח' - אם מידת השמחה תהיה מצויה אצלך, 'תשכח את ה"א' - יהיה הקב"ה מצוי אצלך.

ובבר נמצא כתוב בספר 'זכרון זאת' (עקב ד"ה עוד והיה) להרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע 'מי שרוצה תמיד השראת השכינה יראה להיות בשמחה'.

ושמחה זו תבוא לו לאדם מתוך אמונתו וידיעה ברורה שהוא עצמו אינו עושה כלום, רק בורא כל עולמים עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והוא הקוצב לכל חי את קצבת פרנסתו, ממילא ישמח בחלקו אשר חלק לו ה' ואין עצב עמו, שהרי אין איש המפסידו או נוטל ממנו מאומה, ואז 'אין עשיר כעשירותו', כאומרם ז"ל (אבות ד א) 'איזהו עשיר השמח בחלקו'.

ולעבדו בכל לבבכם - זו התפילה

בפרשתן (יא יג) ולעבדו בכל לבבכם, ודרשו חז"ל (תענית ב.) איזהו עבודה שבלב זו תפילה. כתב החינוך (מצוה תלג) משרשי המצוה מה שהקדמתי הרבה פעמים, כי הטובות והברכות יחולו על בני אדם כפי

ט. ובזה נמצא 'מותר האדם מן הבהמה' כי מטבען של כל 'בעלי החיים' שביכולתם להביע רגשות כאב בבכייה ויללה, אך אין בידם להביע רגשי שמחה בשחוק פיהם ובהארת פנים, והטעם, 'כי בצלם עשה את האדם' (בראשית ט ו),

ורק בבני האדם שייך 'הארת פנים' ושחוק הבאה מתוך שלוות הנפש הנובעת מתוך אמונה תמימה וזכה. י. עובדא שנשמעה לאחרונה מפי גאון וצדיק אחד, באחד הערים שבארה"ק דרים אב ואם מאושרים שזכו לחבוק בן שנים רבות אחר נישואיהם, וכה היה מעשה, כעבור כמה שנים מנישואיהם ועדיין לא היה להם זש"ק, החלו לעסוק בסגולות ורפואות עד שכגמר י"ב שנה מנישואיהם הודיעום נחרצות כי לא יהיה להם זרע... לאור 'בשורה' זו החליטו לאמץ להם בן, גידלוהו וטיפחוהו כמו שהיה בנם מלידה, בהגיע הבן להיות בקי בקריאת ה'עברי' נערכה בכיתתו מסיבה גדולה ובמעמד זה העניקו 'סידור' לכל אחד מהתלמידים, בחזור 'בנם' מהמסיבה נראתה עליו נהרה שפוכה, שמחה רבה ועצומה שמעולם לא נראתה עליו, משנשאל הבן לפשר השמחה אמר 'להוריו' כי מעודו חשקה נפשו ב'אח', אבל לא ידע תפילה מהי, עתה משקיבל את הסידור יהא בידו להתפלל שיוולד ל'אביו ואמו' בן נוסף... האב שידע את מצבו לא אבה לשבור את רוח בנו, על כן נענה ואמר לו, נו נו, תתחיל להתפלל... ואכן, כעבור תשעה ירחים מיום ליום נולד להם בן למזל"ט... ותיהום כל העיר... כי הכירו בכוחה של תפילה לשבר כל גבולות הטבע בהיותה תמימה וזכה באמונה פשוטה בבורא כל עולמים כי הוא כל יכול והוא 'שומע תפילה'.

יא. פעם הזכירו בפני הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל חולה שיש לו מחסור בדם, והרי הוא נצרך לקבל דם שאחרים תרמו עבורו, בכדי שיוכל להמשיך את חייו, ענה רבי יחזקאל שעל דבר זה הוא מכוון ב'ברכת המזון' בבקשה 'ונא אל תצריכנו ה' אלוקינו לא לידי מתנת בשר ודם', שלא אצטרך לקבל 'דם' מאחרים. שאלוהו התלמידים, וכי זה פירושן של דברים, ענה רבי יחזקאל, הרשות נתונה לכל אדם להעמיס כל משאלות לבו בתוך נוסח התפילה.

באר הפרשה - עקב

כי אם ליראה - בענין יראת שמים

כתב ה'חתם סופר' זי"ע (ד"ה ואמרת) וז"ל. הנה לכאורה נ"ל, בוודאי יראת שמים היא בידי שמים - ולולי עזרתו ית"ש לא יגיע א' מאלף ליראה את ה'. חוץ ממתי מעט אשר אינם צריכים סעד לתומכם כהאבות ומשה רבינו ע"ה וכיוצא. אבל זולתם - ראה כמה תפילות התפלל דוד המלך ע"ה ב'תמניא אפי' על כך, אך מה שאינו בידי שמים - היא הבחירה שבלב, שישתוקק אדם וירצה להיות עובד ה' ויתפלל על כך"י, אותה השתוקקות לבד אינה בידי שמים והיא מבחירת האדם, על כן אמר 'מי יתן והיה לבכם זה ליראה אותי' ולא אמר 'מי יתן ויראו אותי' - שהרי אף ה'יראה עצמה' איננה בידם, אלא מי יתן והיה לבכם זה ליראה - שיהיה חמדה בלבכם ליראה"י.

פרשה זו יפה נדרשת ב'פרשת היראה' האמורה בפרשתן (י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוךך דורש מעמך, כי אם ליראה את ה' אלוךך"י, ובגמרא למדו מכאן 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), יסוד גדול בדרכי היראה מצינו בדברי האור החיים הק' את הדרך נלך בה שתהא היראה 'מילתא זוטרתא בידינו', ע"י שידע האדם שכל העולמות העליונים תלויים ועומדים במעשי האדם - הנמצא כאן בעולם השפל הזה, וכאשר יתבונן האדם כי בכל מעשה טוב ואפילו בדבר קטן, וכן כל שבירת היצר - מעשיו נוגעים לכל העולמות העליונים יקטן בעיניו כל המפעל ואכן תהא 'יראה מילתא זוטרתא היא'.

יב. והחכם עיניו בראשו, שהרי לא יהיה לו מנוס מלהשתמט לעשות כל מה שהטילו עליו מן השמים, ואם לא יתעשת להתחזק ב'עשה טוב' יצטרך להתגלגל בגלגלים שונים רח"ל כדי למלא חובתו, וכמו שפרשו צדיקים (עיין בארוכה ב'אוהב ישראל' בפרשתן, הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע ליקוטי דברי דוד עקב) בפסוק 'והיה עקב תשמעון', שעקב הוא מלשון סוף, כי בסוף ישמעו ישראל ויחזרו בתשובה, וא"כ מעתה קיימו 'ושמרתם ועשיתם אותם', מדוע לא תשובו אליו מעתה, ובזה תמנעו מעצמכם סבל וצער ויסורים רבים.

כיו"ב מצינו בלבוש (סימן תרכב ס"ד) הטעם שמפטיירין במנחה דיום כיפור בספר יונה 'לפי שיש בו כח התשובה, ושאין יכולין לברוח מהשי"ת' (והובא שם בבאה"ט סק"ג), ובטוב טעם מבארו ה'שער הציון' (סק"ו) 'וכונתם, כי האדם חושב כמה פעמים לייאש את עצמו, שאין יכול לתקן בשום אופן, ועל כן יתנהג תמיד באופן אחד, ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות, אבל טעות היא, שסוף דבר יהיה, כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן, ויבוא עוד פעם ופעמים לעולם הזה, ובעל כרחו יוכרח לתקן, ואם כן למה לו כל העמל, למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם, וראיה מיונה, שהקב"ה דרש מאתו שילך וינבא, והוא מיאן בזה, ונס לים מקום שלא ישרה עליו עוד השכינה לנבאות כידוע, וראינו שנטבע בים ונבלע בדג, והיה שם במעיו כמה ימים, ולפי הנראה בודאי לא יכול להתקיים דברי השי"ת, ומכל מקום ראינו שסוף דבר היה שרצון השי"ת נתקיים וילך וינבא, כן הוא האדם בעניניו, וזהו שאמרו באבות (ד כב) ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך, שעל כרחך אתה נוצר'.

יג. העיד הגאון החסיד רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל ממה שענינו ראו ולא זה, בשעה שאמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע את ברכות השחר (באחד מימי החול), כאשר הגיע לבקשה 'ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועוון...' היה מחלה את פני קונו כבן המתחנן בפני אביו... בבכיות ובקשות, מתוך יראתו העצומה, יראה שמים ויראת חטא. וכתב המהרש"א (ח"א ברכות י.) וז"ל: וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה הרי זה בכלל 'הרוצה לטהר', עכ"ל. וכבר איתא מצדיקים (הרה"ק מקאצק זי"ע, אהל תורה עקב), כי בכל עניני עולם אם תתפלל ותבקש מהקב"ה להשיגם - תלוי הדבר בידי שמים אם לשמוע תפילתך, אבל התפילה על יראת שמים אינו בידי שמים, וכביכול מחויב הקב"ה לשמוע בקול תפילתו.

כה אמר הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל על דברי חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אעפ"כ בדוק ומנוסה שישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והיא תפילה לסייעתא דשמיא ברוחנית (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77).

ומפורשים הדברים בספר חסידים (קלא): אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים. יד. כה אמר הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל, כי שלמה המלך חיבר קהלת, משלי ושיר השירים, והנה ב'משלי' פתח

ליראה את ה' אלוקיך - היראה כלי לשפע ברכת שמים
בפרשתן (י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך דורש
 מעמך, כי אם ליראה את ה' אלוקיך' ביאר
 הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זי"ע (מאמרי קודש למהר"ש מבעלזא
 זי"ע עקב, בשם הרר"ב), כי הנה מצאנו בהלכות שומרים (עי'
 ב"מ צד:) שיש ד' שומרים ואלו הן, שומר חנם והשואל
 נושא שכר והשוכר, החמור מכולם הוא 'שואל' - שנתחייב
 בשמירה מעולה ביותר, הואיל וכל הנאה שלו (שאינו משלם
 כלום בעד החפץ ורשאי להשתמש בו), לכך מחוייב אפילו
 באונסים, כיו"ב ועתה ישראל מה ה' אלוקיך 'שואל'
 מעמך - על ידי יראת שמים נחשב הבורא 'שואל' כביכול
 גבי האדם, ומתחייב לשמור אותו מכל רע אפילו מאונסים.

ולא זו בלבד שישמרהו הבורא מכל רע, אלא יוסיף
 להשפיע עליו כל טוב, וכמו שאמר הרה"ק הרבי
 רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נ"א בפרשתן), דהנה הבורא
 ברוך הוא לא ברא את עולמו רק להיטיב לברואיו, אלא
 שהם צריכים לזה כלי ראוי ומוכשר לקבל ההטבה, וכמשל
 למי שרוצה לשלוח לחברו יין או דבש ואין לו כלי נאה
 ויפה, הרי הוא שואל מחברו (המקבל) כלי נאה של כסף,
 בו ימלא הנותן את היין או הדבש ושולח לזה שהכלי
 שלו, והנמשל מובן, שהאדם הוא הכלי לקבל, והבשרו
 ותיקונו של הכלי (היינו של האדם עצמו) הוא היראה ואהבה

אל יאמר אדם - 'אטו יראה מילתא זוטרתא' - אין דרך
 היראה אלא 'דרך רחוקה' לדידן, כי כן מדוייק בלשון
 הפסוק 'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך', 'ממך'
 לא נאמר אלא 'מעמך', לומר לך, שבכל יהודי חבויה
 וטמונה 'יראת שמים', ואין הקב"ה דורש ומבקש מהאדם
 כי אם את היראת שמים אשר נמצאת זה מכבר בקרבנו
 - כי קרוב אליך הדבר מאד, אין לו אלא להוציאו מן
 הכוח אל הפועל (עי' 'תוספת ברכה' לבעל 'ערוך השולחן' פר'
 עקב, ועוד).

והעיקר שלא יתייאש כלל, וכך רמז הרה"ק מקאברין
 זי"ע (הובא בתורת אבות עקב) בפסוק בפרשתן
 דכתיב (ט יט) 'כי יגורתי מפני האף והחמה'. ומדוע לא
 אמר 'כי יגורתי מהחטא'. כי מהחטא עצמו אין צורך
 לחשוש כל כך, שעדיין ביד החוטא לשוב בתשובה,
 והקב"ה יכפר לו על עוונו ברחמיו המרובים, אבל מוזאת
 יש לחשוש - מפני האף, שמא יוריד את אפו לארץ (ער'
 וועט אראפ לאוען די נאו) ויפול בקרבנו לומר לא אלי הדברים
 אמורים, כי אין ביכולתי לעבוד את ה', ובוזה סותם את
 הגולל עליו ועל עבודת ה' שלו. ובאמת על היהודי לדעת
 שכל אחד באשר הוא חשוב אצל הבורא, וחלילה
 מלחשוב שאינו שווה מאומה, ובוזה תתחזק רוחו ונפשו
 לעבדו בלבב שלם^{טו}.

לאמר 'משלי שלמה בן דוד', וכן בקהלת פתח 'דברי קהלת בן דוד', ואילו ב'שיר השירים' אמר רק שיר השירים אשר
 לשלמה ומדוע לא נזכר בה 'בן דוד', אלא ביאורו, כי חכמה (משלי) ומוסר (קהלת) ניתן לקנות גם בירושת אביו ע"כ
 התייחס ע"ש אביו - בן דוד... אבל שיר השירים המלא ב'דביקות' בה' (יראת שמים בפועל ממש) ובאהבת ה' זה אינו נקנה
 בירושה אלא ביגיעת עצמו...

טו. הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זי"ע ביאר בפסוק ועתה ישראל - הקב"ה אומר לאיש הישראלי מה שהיה היה, רק
 זאת אומר לך מעתה תהיה ישראל (בוצינא דנהורא החדש, עקב).

טז. כבר אמר אחד הצדיקים, שכמו שיש סגולה לפרנסה הידועה בשער בת רבים של הרה"ק רבי מנחם מנדל
 מרימנוב זי"ע לקרוא ביום שלישי פרשת בשלח את 'פרשת המן' הכתובה באותה פרשה, כמו כן סגולה גדולה
 לקרא את 'פרשת היראה' ביום שלישי פרשת עקב, בכדי לזכות להגיע לידי יראת שמים.

עוד בענין היראה, מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לפרש נוסח ברכת 'מעין שבע' שאומרים
 לביל שב"ק 'לפניו נעבוד ביראה ובפחד - ס'כאפט א פחד ווי אזוי זעהט אויס אונזערע יראה', פירוש, שאוחז בנו
 פחד גדול איך נראית היראת שמים שלנו מהבורא יתב"ש.

יז. הנה אמרו חז"ל (ברכות כח:) 'ויהי מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם', רמזו בה קמאי ('בן איש חי' דרשות, ויקרא) שבא
 לומר היה ירא את ה' כמו שהינך ירא על בשרך ודמך, ועושה כל מיני פעולות שבעולם בכדי לשמור על בריאות
 גופך, כך תפחד תמיד ביראת הבורא, השתדל תמיד לפעול כמה שיותר להגדיל יראה ולהאדירה.

סיפר הגה"ח ר' זלמן בריזל זצ"ל שפעם תוך כדי הילוכו ברחובה של עיר נפל ל'בור' (של ניקוז מי שופכין)... ומני אז
 בכל עת שהיה מהלך בדרך היה תר ובודק אם יש בור בקרבת מקום, וכאשר ראה בור מרחוק היה מתרחק כמטחווי
 קשת - מחשש שמא יפול, כיוצא בו הרואה 'בור מסוכן' בקרבת מקום - שא רגלך והמלט על נפשך.

שלו, חוץ מ'יראת שמים' שהיא נחשבת כמי שאינה מצויה בידי הקב"ה שהרי 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (ברכות לג:), ולכן, עושה הקב"ה 'אוצר' מיראת ה' אשר באדם. ושמא תמעה לומר שיש אליו ית' איזו צורך באוצר זה ע"כ אמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב. אין לו ית' שום צורך באותו אוצר כי אם לך הוא שמור - ליתן לך משם כל צרכך ולפרנסך משם, ואין הקב"ה מוסר מפתח של אוצר זה אל השליח אלא הקב"ה בעצמו וכבודו מחזיקו בידו כי האוצר הלזה חביב עליו מאד (עיי"ש עוד).

חביבין ישראל - חביבות הבורא לבני ישראל בהתגברותם על הנסיונות

בפרשתן מצינו דברי תוכחה שהוכיח משה לבני ישראל על חטאייהם במדבר, ובתוך הדברים אמר (ט יח) 'ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי וגו'', ואינו מוכן מה 'תוכחה' יש בזה לבני ישראל, ומה היה רע בעיני משה שהיה במרום ארבעים יום שהלא זהו התענוג הגדול ביותר לעמוד לפני ה', וכי ללחם ומים היה צריך...

ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ראש השנה ד"ה או יאמר אתם נצבים), שמושה רבינו התאונן שמחמת חטאם הוצרך להיות פעם שניה בשמים ארבעים ימים ולילות, ועליה זו ירידה היא, כי סוד כל בריאת העולם רק עבור האדם - כשהוא בחיים חיותו עודנו בעולם העשייה הגוף עם הנפש יחד, כשהיצר עומד לנגדו ומסיתו והאדם כובש יצרו ומתגבר עליו לעשות רצון הבורא ב"ה ועובד הש"י... וזהו עיקר חיותו של אדם,

וקיום מצות ד' וחוקותיו וכל דרכיו, ובוה נעשה האדם כלי נאה ויפה, ושואל השם יתברך הכלי הזה וממלא אותו כל טוב. וזהו מה ד' אלוךך שואל מעמך, רצה לומר אימתי השם יתברך שואל מה שיש עמך, דהיינו הכלי שלך כדי למלא אותה שפע טובו וברכתו, כי אם ליראה... ואז יהיה כלי יפה ונאה ומוכשר לקבל וישאל ממך הכלי שלך, דהיינו את עצמך, לטוב לך כדי שייטיב לך ועל ירך יבואו טובות והשפעות לכל ישראל וקל להבין (עכ"ל בשניו) י".

וכך נמי אמר אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע משם הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע על הפסוק (תהלים לד י) יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו, פירוש שהקדושים וכל מי שברצונו להתקרב לעבודת ה' ישימו כל מאווייהם אך ורק לקנות ולהשיג 'יראת שמים', כי אין מחסור ליראיו - מי שקנה 'יראת שמים' לא יחסר לו כלום הן ברוחניות ואף גם בגשמיות.

הנה כתיב (להלן כה יב) 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים', ומהו אותו ה'אוצר', כתב ה'כלי יקר', וז"ל (בשניו). היינו אותו אוצר שהקב"ה עושה בשמים מיראת ה' אשר כך כי היא אוצרו כמ"ש (ישעיה לג ו) יראת ה' היא אוצרו, ר"ל (היראה מונחת באוצרו) של הקב"ה, כמו שפירש רבינו בחיי (שמות יט ה) ש'אוצר וסגולה' עושה כל אחד כפי מדרגתו - ממה שאינו מצוי כל כך בידו, העני יטמין בכספת (פעי"ף) \$ 1,000, ובעה"כ רק 10,000, העשיר הקטן יטמין 100,000 והגדול יותר 1,000,000... וה'מלך' יטמין דבר שאינו מצוי בידו בכל עת כמו אבני יקר, כן הוא כביכול כלפי שמים - שהרי כל העולם כולו

יח. וזה המרומז במה שנקרא 'יראת שמים', כי השמים הם 'אש ומים' יחדיו, והם שני הפכים הסותרים זה את זה תמיד. ומרמז לאדם בבואו לירא את ה', שתמיד יהיה במצב מלחמה פנימית, להילחם עם יצרו ועם הגוף העכור ולעשות אך רצון קונו וחפץ צורו.

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (מהר"י פרי יתרו ד"ה וכל העם רואים) אמר כי ג' דרכים יש לנצח את היצר א. יראת ה'; ב. יראת שמים ג. יראת חטא. וביאור שלשה סוגי היראה הוא, דכאשר האדם מתבונן ומשריש בעצמו שמלא כל הארץ כבודו - שיוייתו ה' לנגדי תמיד, ואינו שוכח זאת בשום מצב, בוודאי הוא מתמלא פחד ובושה להרים ראש, ובוש מפניו יתברך מלחטוא ח"ו, ויראה זאת נקראת ה' - כי נפל עליו פחד ובושה מאתו ית'. היראה השניה, שיחשוב האדם כי רצונו יתברך להיטיב ולהשפיע טוב על ישראל, וע"י החטא הוא מונע ח"ו מלהשפיע השפע הטוב, לזאת צריכים אנו להשתדל לעשות מעשים אשר על ידם יושפע השפע הטוב. וק"ו שלא נהיה ח"ו אנחנו המונעים מלהשפיע טובו יתברך כרצונו, כדכתיב (להלן כה ב) 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים' - וזה נקרא יראת שמים. והיראה השלישית, שצריך לחשוב שהחטא כשלעצמו אינו תכלית ואינו כבוד כלל והיא נקראת יראת חטא - שצריך להתיירא מהחטא בעצמו כי לא טוב הוא, עכ"ל.

שמי השמים, השמים, ואח"כ הארץ, ואם מונה מלמטה למעלה היה לו לומר, הארץ, השמים, ורק לאחר מכן ושמי השמים.

ומבאר האלשיך הק', שהכתוב מונה והולך מהקטן אל הגדול, תחילה פתח 'בשמים', ומשם עלה 'לשמי השמים' הגבוהים יותר מ'שמים', כי שם בשמי ערבות יושב מלך מלכי המלכים על כיסא רם ונישא, ומשם מטפס ועולה אל הגבוה מכולם, והוא 'הארץ', כי שם משכן היצר וחילותיו המונעים מעם בני ישראל לעבוד את ה', ואף על פי כן מתייגעים הם בכל כוחם לשבר את יצרם הרעי ולהנצל מנסיונותיו^א, עבודה זאת היא הגבוהה והחשובה ביותר אצל האדון ה'^ב, ודייקא ע"י

לחיות מתוך מלחמה תמידית והתחדשות במלחמה, כמו שאומרים (פיוט למוסף לוי"כ) ואביתה תהלה מקרוצי חומר כו'. ולזאת צריך האדם לתת שבה והודי' על כל שעה ורגע שהוא עודנו בחיים ויכול לעשות רצונו ית"ש כי זה כבודו, וזה שהי' משה רבינו עליו השלום מוכיחם על מ' יום שהיה במרום בבחינת מלאך ושרף, ובטל ממנו מלחמת היצר, והם (הימים האלו) היו חסרים ממנין שנותיו^א. והוכיחם על כך, כי כל זה היה מחמת חטאת בני' שהוצרך לעמוד במרום לבקש עליהם רחמים.

ובן כתב ה'אלשיך' (תו"מ, עקב) לבאר את הכתוב בפרשתן (י"ד) 'הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה', ולכאורה נראה שהפסוק נכתב שלא על הסדר, כי אם מונה מלמעלה למטה היה לו לכתוב,

ט. מעשה באשה אחת שהוצרכה לאיזה ישועה גדולה מאד למעלה מדרך הטבע, ובאת לפני הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע והזכירה עצמה לטובה, אמר לה הרה"ק היאך אוכל להושיעכם, וכי מלאך אני, אמרה לו האשה, לא, אלא שהרבי גדול ממלאך, נענה הרה"ק ואמר לה - דאס יא' (אכן נכנים הדברים), ופעל עבורה ישועה גדולה.

כ. אימרה יאי איתא מבעלי המוסר (עלי שור ח"ב, עמו' רנה), מדוע אמר יהודה בן תימא (אבות ה' ב) שעל האדם להיות 'קל כנשר', והרי כמה בעלי חיים 'קלות' לאין ערוך לכבודתו של הנשר, ומדוע דימה את ענין ה'קלילות' לנשר. אלא ביאורו, כי אכן, אין קלילותו של נשר בעצם מהותו ומשקל גופו, אדרבה כבד הוא מכל העופות, אלא זהו קלילותו - כנפיים גדולות יש לו משני צידיו שבהם מגביה את עצמו עם כל 'כבודתו' ומגביה עוף למעלה למעלה... וזוהי הוראת רבי יהודה בן תימא, אכן, ידעתי גם ידעתי, כי מטבעו נוטה האדם להיות כבד כאותו העפר שממנה נוצר, מ"מ היה 'קל' להתרומם מעל כבודתך להגביה ולעוף למעלה... בעבודתך את בוראך.

כא. הרה"ק מבעלזא זי"ע היה אומר מדוע טבעו חכמים בלשון ברכת מעין שלוש 'ונברכך עליה בקדושה ובטהרה', נוסחא שלא מצינו כיו"ב בברכת המזון, משום שקודם אכילת פת על האדם ליטול ידיו, לנגב ידיו, לבצוע הפת, לטבול במלח וכו', ונמצא שכל אכילתו היא ביישוב הדעת, וממילא מברך בקדושה ובטהרה. אך לאכילת מזונות אין האדם נצרך ל'הכנה' לפניו, אלא מיד כשחשקה נפשו יאכל תוך כדי אמירתו ברכת 'בורא מיני מזונות', על כן תקנו חכמים לומר 'ונברכך עליה בקדושה ובטהרה', להזהיר את האדם שיברך בכוונה כראוי וכיאות [ואגב אורחא יצויין שהיו צדיקים לבית באבוב שהקפידו בכל יום לברך ברכת מעין שלוש בכדי לומר תיבות אלו].

כב. כי בשמי שמים ההנהגה היא כביכול כמו בבנק הנהוג בעולם הזה, שאפשר 'להפקיד' את כל ההנאות שנמנע האדם מהם, וממה שהתקדש במותר לו, ובשכר זה אפשר 'למשוך' ממנו רפואות וישועות, וכל מיני ההשפעות הטובות בבני, חיי אריכי ומזוני רוויחי.

הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע אומר שכל הברכות וההבטחות הגדולות הכתובים בפרשתן באים לאדם אך ורק אם שומר על ה'עקב', שהוא ראשי תיבות ק'דש ע'צמך ב'מותר, כי כך יזכה האדם לירש טובה וברכה. בענין הקדושה, פעם הוצרך הרה"ק מבעלזא לעבור ניתוח (אפערצי"ע) בעיניו הטהורות, ובעלותו על שולחן המנתחים, אמר לו הרופא שעליו לשכב על גבו בכדי שיוכל לנתח את עיניו בלי שיזוז אף המעט ואף יוכל לראות נכוחה את המתרחש בעיניו הק', אך הרה"ק סירב בכל תוקף לשכב 'פרקדן', ואף משאמר לו הרופא המומחה שעל ידי שהוא מבצע את הניתוח בעוד הרה"ק יושב יכולה סכנה גדולה להישקף מכך ואין הוא נוטל את האחריות החמורה על הדבר, לא הסכים הרה"ק בשום אופן לשכב על גבו...

חלק מחלקי היראה היא שמירת האדם את עצמו בקדושה וטהרה, וכן רמז הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע בקרא בריש פרשתן 'והיה עקב תשמעון', ואמר שעק"ב הוא ראשי תיבות, א'ות ב'רית ק'ודש, וידוע ביאורו של הרה"ק

אמרו בתלמוד (סוכה נב.) 'לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה... הללו בוכין והללו בוכין, ולכאורה צריך ביאור, מה מקום יש לצדיקים לנכות – בשעה ש'הקב"ה שוחט את אותו היצר הרע לעיניהם, ומבאר המהרש"א (ח"א שם), כי אין חפץ לה' אלא בעבודת בני ישראל – אשר בקרבם שוכן יצר המסית ומדיחם מעל ה' והם מתגברים עליו, אך משבא הקב"ה ושחט ליצר כבר לא יהא להם עם מי להילחם – על זה יאה להם לנכות.

ובפרט בדור אחרון הדברים אמורים, כמו שכתב החידושי הרי"ם בספר הזכות (פר' עקב) והיה עקב

ההתגברות על אלו הנסיונות יגביה עוף למעלה למעלה."

וכן איתא ב'אור החיים' (פר' קרח טו כב ד"ה עוד נתכוון) על הפסוק 'אלוקי הרוחות לכל בשר', שביותר יש לו להקב"ה נחת רוח מברואי מטה הנמצאים בתוך 'בשר ודם', וז"ל, למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה אשר הם תוך הבשר המונעם מהכיר ה'י, והם מתעצמים לאהוב ה' ולשבתו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר הזוהר גם בדבריהם ז"ל, ע"כ.

מקאברין זי"ע מדוע רמזו באות ע' תחת האות א', כי מידה זו אינו בנמצא רק במי שמוסר את ה'עיי"ן' ל'אלופ"ו' של עולם, כי הפתח הוא בשמירת עיניים, והיינו ש'עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרים', כשישמור על עיניו ממילא יישמר כל האדם בקדושה (אמרות משה פר' עקב).

כג. ידוע המשל לגוי ערל שהשתוקק להשתתף בליל הסדר בבתי בני ישראל, בשמעו שהם יושבים מסובים כבני מלכים ואוכלים ברבורים ושלי ודגים ושותים יין אשר נשפך כמים, מה עשה, התחפש ולבש בגדי יהודים ובליל פסח נכנס לבית המדרש וקיווה שבסיום התפילה יזמין אותו אחד הבעה"ב לביתו, וכך הוה, אחד המתפללים הזמינו לביתו, בהתרגשות גדולה הלך אחרי מיטיבו ונכנס עמו לביתו, ויהי בכניסתו אורו עיניו מאור הנרות שהאירו בכל הבית, והתענג מריח המאכלים הערבים שעלו בנחיריו, כשהוא בטוח שבעוד זמן קצר יגישו לפניו סעודת שלמה בשעתו, אך הבעה"ב לא התחיל כלל את הסעודה רק ניגש ברחימו ודחילו לעשות קידוש על הכוס, ושתה את הכוס הראשון של הארבע כוסות, באותה שעה היה האורח בטוח שבודאי זה היין שלפני המזון ותיכף יתחילו את הסעודה, אך מה רבה היתה אכזבתו כאשר נטלו ידים ונתנו לכל אחד כרפס פחות מכזית טבול במים מלוחים, ואז במשך שעה האריכו באמירת הגדה מהא לחמא עניא עד גאל ישראל, כאשר בכל אותו זמן חשב הגוי שנפשו יצאה בדברם (בפרט שלא הבין מאומה מדבריהם), אך בכל זאת התאפק והמתין עד שיסיימו את אמירת ההגדה, בסוף הכריז בעה"ב שהולכים ליטול ידים לסעודה, אולם במקום לחלק לכל אחד חלה גדולה קיבלו לחם עוני ושברי מצה, בלית ברירה התאזר הגוי בסבלנות והמתין עד שיגישו את הבשר והדגים, אולם במקום כל אותם מטעמים נתנו לו מרור וכורך, ויהי כראותו כי כן קם בחמתו ממקומו וברח מן הבית, כשהוא כועס על היהודים המרמים את העולם ומשקרים שהם אוכלים סעודה דשינה בליל הסדר. והנה דבר פשוט שאם היה הגוי מתחזק לעוד רגע כמימרא היו מגישים לפניו כל המעדנים והמטעמים על שלחן מלכים, כי רק אחרי המרור והזמנים הקשים זוכים לקבל אור עליון.

כד. כך איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם, מלחמת היצר), וז"ל. היונגע-לייט (אברכים) מפצירים בי להסיר מהם כל עניני תאוות, הלא בלי חמדה יהיה ח"ו כבהמה, זאת מעלת אדם כמה שיוכל לכבוש יצרו חשוב מאד בשמים, אף מה שמונע עצמו ממעט חמדה.

ביסוד זה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (הובא ב'תוספות בן יחיאל' על תנב"א זוטא פי"ט ששמעה מפי החת"ס באיזה דרשה) על הנוסח 'משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו להעריצו לעומתם משבחים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו', כי הנה בשעה שהמלך בביתו אין נחשב מורא עבדיו כ'כבוד', שהרי אין 'כבוד' אלא לרצון, ואינו נחשב אלא כ'מורא' כי מי שלא יכבד את המלך דמו בראשו, רק במדינה אחרת שאינם מתייראים מהמלך ואעפ"כ הינם מכבדים את המלך אז נחשב ה'כבוד' ככבוד... אף לענין המלאכים דרי מעלה ייאמר כן – אין 'כבודם' נחשב ככבוד ה' שהרי אין להם כלל יצר ולא בחירה... ולכן שואלים המלאכים איה מקום כבודו, היכן נחשב 'כבוד לה' – לעומתם משבחים ואומרים – רק כאן בין דרי מטה אשר בידם ניתנה הבחירה ח"ו ל... והם עומדים ונותנים כבוד לה' זה נחשב כבוד ה'.

תשמעון, 'והיה' לשון שמחה לפני השי"ת, כי שמחה גדולה לפני המקום ב"ה כאשר עקב - בסוף הדורות - בעקבתא דמשיחא, עדיין תשמעון - ותעשו את רצונו ית' בדור שפל כזה.¹²

ותתן ברכת התורה - שמחה והנאה הבאה לאדם מתוך עסק התורה

בפרשתן (ה י) 'ואכלת ושבעת וברכת'. איתא בגמרא (ברכות לה.) 'ברכת המזון לאחריה מניין, ת"ל ואכלת ושבעת וברכת, לפנייה (היינו קודם האכילה) מניין, מקל וחומר, אם כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש, והנה, בדבריהם אלו נראה שיותר פשיטא לחייב את האדם לברך בעת רעבונו מבעת שביעתו, לא כך מצינו בברכת התורה, ששם אמרו מניין לברכת התורה לפנייה ת"ל (להלן לב ג) 'כי שם ה' אקרא', לאחריה מניין, ק"ו לפנייה מברך לאחריה לא כ"ש, והיינו שלאחריה פשוט יותר חיובו לברך מאשר לפנייה, והדבר אומר 'דרשני'. אלא ידוע ההסבר משם הגר"א זי"ע, כי בכל מקום 'פשיטא' יותר לברך בעת הנאת האדם, ואכן, הבדל

ואכלת ושבעת וברכת - סגולת ברכת המזון
בפרשתן (ה י) 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך'. כתב ה'חינוך' (מצווה ת"ל) 'מקובל אני מרבתי ישמרם קל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו ככבוד כל ימיו'.

ה'באר היטב' מביא (בסי' קפ"ה) בשם הב"ה, שהאות פ איננה מוזכרת בברכת המזון, כי אות זו מרמזת על שצף וקצף וחרון אף, והזהיר לקרוא ברכת המזון בכוונה ניצול מכל זה.¹³

ומתאמרא משמיה קדישא של הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע, שסגולה לבנים ובני בנים

כה. ידוע שהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע היה מקרב כל יהודי באשר הוא, ולא היה רואה כל רע על אדם מישראל, הוי עובדא פעם כששאלוהו מדוע הוא מקרב אדם פלוני, שהוא בעל עבירה גדול מאד, ענה ואמר, הרי אותו אחד אינו כי אם 'בטלן' שאינו מצליח להתגבר על יצרו, ומדוע רצונכם שלא אקרבהו, הרי 'רחמנות' עליו על גודל בטלנותו ורק משום כך הנני מקרבו.

מענין לענין, קודם נישואי כ"ק אדמו"ר מראחמסטרייבוקא (ארה"ב) שליט"א אצל הרה"ק מסקווירא זי"ע נכנס לקבל ברכת הקודש והדרכה מאת הרה"ק מבעלזא (שהיה דודו של הרה"ק מסקווירא), אמר לו הרה"ק, בדורות הללו הנפש חלושה עד מאוד, על כן נדרש זהירות יתירה שלא לבטל דיבורי הזולת אפילו בתנועה בעלמא ובהגה קל כגון 'אָה'. עוד אמר שבעת השמחה יקרב את האנשים השבורים ונדכאי לבב, וידאג להעמיד בפניהם מה'מזונות' הניתנים בעזרת נשים... כו. ידוע שהרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע הזהיר מאד לכוון בברכת המזון יותר מבתפילה, כי תפילה דרבנן, וברכת המזון מדאורייתא (תולדות אהרן להרה"ק מו"טאמיר פר' שופטים ד"ה ראשית).

כתב החסיד יעב"ץ זי"ע (בספרו 'חסדי ה' מאמר אשרי האיש פ"ג) והנראה לי לפי דרכנו אומר דרך הלצה, כי יש מצות עשה ומצות לא תעשה שיש להם מזל - קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם לעשותם בשמחה ובטוב לבב... ואשר לא כן יעשה יאבד מתוך הקהל... - ואלו הן המצוות כגון פורים וביעור חמץ ובשר בחלב וכיו"ב, ויש שאין להם מזל כברכת המזון שהכל מקיימים ואכלת ושבעת ואין הכל מקיימין וברכת את ה' אלקיך, ורבו האוכלים למעדנים בשובה ונחת ויברכו בקול נמוך ובשפה חלושה ברכה נחוצה רצוצה בלי כונה ובלי דקדוק באמרותיה, ואין צריך לומר באותיותיה - בעודה בכפה יבלעוה.

נהגו לומר לאחר 'ברכת המזון' - 'הרחמן' שכולו בקשות נשגבות ביותר, וביאר הגאון ה'חפץ חיים' זצ"ל, שעל כן מבקשים בקשות אלו אחר ברכת המזון, כי אחר שקיים האדם מצות עשה דאורייתא של ברכת המזון ככתוב 'ואכלת ושבעת וברכת', נעשה עת רצון בשמים, ושעת הכושר היא לבקש צרכיו מאתו ית"ש, וכמבואר ברבינו בחיי (פרשת יתרו יט ג, והובא בימגן אברהם 'א"ח סי' רסג סק"א) שכאשר האשה מדליקה נרות שבת, בידה להתפלל 'שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה'.

כו. אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זי"ע, התאונן בפניו על בנו שאינו מברך ברכת המזון, וכל הפצרותיו לא הועילו כלום, ענהו הרה"ק ואמר לו, אם תקבל על עצמך לברך בקול רם אזי תיווכח לראות שגם בנך יתחיל לברך ברכת המזון (הרה"ק רבי יעקב דוד מראדאמסק זי"ע הובא בס' בישישים חכמה).

אינו מרגיש חיות בעסק התורה, לא יתיימש אלא יתגבר להמשיך בתלמודו¹, ומכאן ואילך יערב לכם².

יהי ה"א עמנו שנוכה להאמין ולכטוח בו, לקנות את היראה - יראת ה' היא אוצרו, ונוכה לכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ברכ טוב ברו"ג מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

וההפרש יש בין הנאת אדם מעסקו בתורה להנאתו הגשמיות מאכילה וכיו"ב. ע"כ, בהנאות עוה"ז שעיקר הנאת האדם כשהוא רעב ומשתוקק לאכול כדי להשקיט רעבונו, בזה פשוט יותר לברך קודם האכילה. משא"כ בדברי תורה שאין האדם מרגיש את ההנאה עד אחר עיסוקו בתורה שהרי 'כל ההתחלות קשות' אז תימלא נפשו שמחה והנאה רבה, לכך פשיטא יותר לברך לאחריה - בעת שכבר נהנה. ומכאן, שאף אם

כח. הגה"צ רבי דוד שפרבר זצוק"ל אב"ד בראשוב (שהיה מחסידי הרה"ק מבעלזא עוד מלפנים טרם עלה הכורת בימי המלחמה, ולאחמ"כ בארה"ק) סבל ברגליו קשות לעת זקנותו, עד שלא עלה בידו אפילו לעלות להקביל פני רבו... אחר זמן רב עלה בידו להכנס אל הרבי כשהינו נשען על מקל. הרה"ק קירבו מאד, מיד נענה הרב מבראשוב, זוכרני שלפני עשרות בשנים אמר לי הרבי שהחסידיים מבני אונגרין (הונגריה) תמימים המה מאד, עד שכשהם באים להסתופף לפרקים בצילו הטהור של אביו הרה"ק מהרי"ד, מברכים הם ברכת 'שהחיינו' בשם ומלכות בראותם את פני הקודש, זאת על אף שאין רוחו של המהרי"ד נוחה מזה... מה אעשה שאף אני נמנה על יהודי הונגריה התמימים, על כן בשמחת לבבי לראות את הרבי ארצה לברך ברכה זו... ברוך אתה... שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה...

משהתיישב הרב מבראשוב לפני הרה"ק, קבל מאד על מצבו, באמרו - הנה נא זקנתי ואיני יכול אף להלך על רגלי נכוחה... אינני יודע מה אני עושה עוד כאן בעולמו של הקב"ה, מדוע עדיין נשמתו בקרבי... נענה הרה"ק, בראשוב'ע רב, אף אם אין בידכם להלך ברגליכם, הרי הנכם יושבים ועוסקים בתורה, תדעו, שאין דבר גדול וחשוב יותר מעסק התורה, אם כן מה שאלה היא זו - מה יש לכם עוד לחיות בהאי עלמא, בשעה שאתם יושבים ועוסקים בדבר החשוב ביותר בעולם הזה...

כט. סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל מנכ"י הדעת שבירושלים, עובדא ששמע מבחור אחד, אשר קבל בפני הרה"ק מבעלזא, על מחשבות זרות הפוקדות את מוחו ומבלבלים את יישוב דעתו, יעצו הרה"ק שישתדל ללמוד בכל יום ב' קטעים מתורתו של המהרש"א זי"ע, ואכן כעבור ימים ספורים הרגיש אותו בחור שמוחו נקי לגמרי, ושוב לא בלבולו מחשבות שונות ומשונות, (וכמובן שאי אפשר ללמוד מהרש"א בלא שילמד מקודם היטב את דברי הגמרא, ואולי גם זאת נכלל בתוך הסגולה) ובכלל מקובל שלימוד ה'מהרש"א' הוא סגולה למחשבות זרות, ולימוד 'פני יהושע' מסוגל להביא לאדם שמחה וחדוותא דליבא.

מענין לענין, הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה מס' סוכה) דייק בדברי חז"ל (סוכה נב:) 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש', ולכאורה צריך ביאור מה בצע שימשוך עמו את היצר לתוככי ביהמ"ד, הרי נמצא בזה עדיין קשור ודבוק ביצרו הרע... אלא ביאור, כי אכן, אף שהיצר נכנס לבית המדרש, מכל מקום בתוככי ביהמ"ד אינו מכונה 'מנוול' כי אם בשאר השמות שחז"ל כינוהו 'טמא ערל וכיו"ב', אבל לכינוי 'מנוול' אין דריסת רגל לביהמ"ד וינצל לכל הפחות מנסיונות אלו. מעשה באדם שנקלע על אם הדרך ל'פקק' (טרעפיק) גדול וכבד בחום היום, בראותו כי כן יצא מחוץ לרכבו, נענה אליו פיקח אחד, מדוע תסובב בחוץ בחום היום, ענהו היוצא כי מה ארויח בישיבתי ברכב ממילא אין בידי ליסע ולהמשיך בדרכי, אמר לו הלה, בתוך הרכב יש לכה"פ מזגן (עירקאנדישען), ומתורתך תלמדנו - היושב בתוככי ביהמ"ד אף אם נראה לו כי לו יועיל מאומה ולא יתקדם בדרכו - בתורה ומצוות, מכל מקום לכה"פ יינצל מ'האש הרוחת' שברחובה של עיר.

ובכוח התורה לשבר את היצר, הנקרא באחד משמותיו (סוכה נב.) אבן. וכתוב (דברים כז ח) 'וכתבת על האבנים את דברי התורה הזאת' - כלומר כי העצה לאבנים אלו היא התורה הקדושה...

מסופר שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע נכנס פעם לבית מדרשו וראה שם את ה'יושבים' משוחחים ביניהם, שאל אותם הרה"ק על מה נסובים הדיבורים, נענו ואמרו שמדברים כעת על היצר הרע ותכסיו, ומה הם דרכי תבוסתו, אמר להם הרה"ק מה רבתה שמחת היצר מכך, אף שהנכם מדברים כנגדו, כי בעת הזאת אינכם עוסקים בתורה, ודבר זה 'רווח' הוא אצלו כי כוח המשברו ביותר הוא התורה הקדושה, שהיא עוקרת הרים ומשברת סלעים.